

Jutlus Nõos 26.12.17 kell 11.00, II jõulupüha
Lektsioonid: Jr 15:15–20; Mt 23:34–39
Jutlus: Ap 6:8, 11–15, 7:51–60
Laulud: 15 (1–2); 366 (1–3, 4); 239 (1–3); 27 (1–4)

Aga Stefanos, täis armu ja väge, tegi imetegusid ja suuri tunnustähti rahva seas. Siis nad kihutasid üles mehi ütleva: „Me oleme kuulnud teda rääkivat teotussõnu Moosese ja Jumala vastu.” Nad ässitasid rahvast ja vanemaid ja kirjatundjaid ning tulid, võtsid Stefanose kinni ja viisid ta Suurkohtu ette. Nad seadsid sinna ka valetunnistajaid, kes ütlesid: „See inimene ei lakka rääkimast sõnu püha paiga ja Seaduse vastu. Me oleme kuulnud teda ütlevat, et see Jeesus Naatsaretlane hävitab selle koha ja muudab kombed, mis Mooses meile on pärandanud.” Ja kui kõik Suurkohtus istujad teda ainiti vaatasid, nägid nad tema palge olevat otsekui ingli palge. [Aga Stefanos ütles:] Te kangekaelsed ja ümberlõikamatud südamed ja kõrvadelt! Teie panete alati vastu Pühale Vaimule, nii nagu teie isad, nõnda teete teiegi. Keda prohvetitest teie isad ei ole taga kiusanud? Ja nad on tapnud need, kes kuulutasid ette selle Õige tulemist, kelle reetjaiks ja mõrtsukaiks nüüd olete saanud teie, kes te saite Seaduse inglite antud korralduse kaudu, ent ei ole seda pidanud.” Aga kui nad seda kuulsid, lõikas see neil südamesse ja nad kiristasid hambaid. Stefanos aga, täis Püha Vaimu, vaatas ainiti taevasse ja nägi Jumala kirkust ning Jeesust seisvas Jumala paremal käel ja ütles: „Ennäe, ma näen taevaid avanevat ja Inimese Poja seisvat Jumala paremal käel.” Selle peale nad karjusid valju häälega ja oma kõrvu kinni hoides söötsid nagu üks mees tema kallale ja kihutasid ta linnast välja ning viskasid teda kividega. Ja tunnistajad panid oma rõivad maha ühe noormehe jalgade ette, keda kutsuti Sauluseks, ja nad viskasid kividega Stefanost, kes valjusti hüüdis: „Issand Jeesus, võta mu vaim vastu!” Ja ta laskus põlvili ning hüüdis suure häälega: „Issand, ära pane seda neile patuks!” Ja kui ta seda oli öelnud, uinus ta.

Täna, II jõulupühal meenutatakse meie kirikutes esimärter Stefanost, rahvakeeles on see päev tuntud ka tehvanipäevana. Stefanos tähendab kreeka keeles võidupärga või krooni ja kristluses on nimetatud oma tunnistatava usu pärast kannatanud inimeste märtrisurma „kroonimiseks“.

Ehkki etteloetud kirjakoht Ap 7 pt-st andis juba iseenesest päris hea ülevaate Stefanose märtriteost, ütlen veel paar sõna selle tutvustuseks.

Stefanos oli Ap teatel kreekakeelne juut, kes seati Jeesuse jüngrite poolt ametisse diakonina. Nimelt tekkisid algkoguduses väiksed pinged seetõttu, et kreekakeelsed juudid nurisesid heebrea keelt kõnelevate vastu, et igapäevases abiandmises ei hoolita kreekakeelsetest leskedest niipalju kui heebreakeelsetest. Seejärel seadsid kaksteist jüngrit enda kõrval ametisse seitse diakonit, kes pidid hakkama tegelema pigem sotsiaaltöoga, jüngrid aga said keskenduda palvetamisele ja sõna teenimisele. Stefanos oligi siis üks neist seitsmest diakonist.

Siis aga on öeldud, nagu kuulsime, et Stefanos sai rahva hulgas tuntuks imetegude ja tunnustähtedega, sest ta oli täis armu ja väge. Mõnedele sünagoogijuutidele see aga ei meeldinud ja nad kaebasid Stefanose peale juutide Suurkohtu ees, et Stefanos rääkivat teotussõnu Mooseses ja Jumala vastu. Stefanos toodigi Suurkohtu ette, kuid ta pidas seal nii sütitava kaitsekõne, milles omakorda süüdistas õigeusklikke juute ja nende esivanemaid Jumala Pühale Vaimule vastupanemises ja jumalameeste kiusamises. Muidugi pälvis ta sellega juutide raevu ja ta otsustati kividega surnuks visata.

Stefanost kividega surnuks visates toimisid juudid enda arvates Mooseses käsu kohaselt. Nimelt sätestab 5Ms 17:2–5: „Kui su keskel mõnes su väravaist, mis Issand, su Jumal, sulle annab, leitakse mees või naine, kes teeb, mis kuri on Issanda, su Jumala silmis, rikkudes tema lepingut, kes läheb ja teenib teisi jumalaid ja kummardab neid, päikest või kuud või kõiki taevavägesid, mida ma olen keelanud, ja sellest teatatakse sinule ja sa kuuled seda, siis kuula hästi järele, ja vaata, kui see on tõsi, asi on kindel, seesugust jõledust on Iisraelis tehtud, siis vii see mees või naine, kes seda kurja on teinud, välja oma väravate ette, olgu see mees või naine, ja ta visatagu kividega surnuks!”

Seega olid juudid kindlad, et Stefanos teeb oma evangeelse tööga seda, mis on Issanda silmis kuri ja teenib mitte Issandat, vaid teisi vägesid, mida Issand on juutidel keelanud teenida. Stefanos jääb aga

kindlaks oma usule ja sureb esimese algkoguduse liikmena tagakiusamise tõttu oma usuliste veendumuste pärast.

Nagu näeme, tekib siin konflikt kahe maailmavaate või usulise veendumuse vahel. Tänapäeva maailmas on sellised konfliktid kahjuks väga hästi tuntud ja õhtumaises ühiskonnas kahjuks juba liiga tavaliseks saanud. Viitan muidugi konfliktile islamimaailma ja kristlaste vahel, viimasel ajal jälle teravnenud vastasseisule islami ja judaismi vahel ning – vist kõige keerulisemate tagajärgedega – islami vihale liberaaldemokraatliku Euroopa vastu.

Elame praegu selles mõttes väga keerulisel ajal. Riigid ja rahvad on segaduses ja püüavad olukorda erineval viisil kontrolli alla saada: kes annab islamiühiskonnale oma riigis suuremaid õigusi, et neid rahustada; kes jälle püüab neile vastu astuda; kes püüab tugevdada sõjalisi liite jne. Kui veel viis aastat tagasi takistas neist asjust otsesõnu rääkimast nn poliitiline korrektsus, siis tänapäeval räägitakse asjadest järjest rohkem õigete nimedega. Võiks öelda, et kui vahepeal kurdeti, et elame tõejärgses ühiskonnas, siis mulle tundub, et just tõde hakkab tänases maailmas järjest hinnalisemaks muutuma.

Meil, kristlastel pole seda tõde tarvis otsida. Ka tänane II jõulupüha teema, Stefanose märtrisurm tuletab meile seda meelde. Märterlus pole tänapäeval midagi haruldast, kui mõelda islami enesetapuründajate – ehkki vastandmäärgiga. Ent kui enesetapuründaja eesmärgiks on esile kutsuda võimalikult paljude „uskmatute“ surm, siis Stefanose ja talle kirikuloos järgnenud arvukate tunnistajate eesmärgiks on veenda oma kuulajaid vastu võtma armuõpetus Jeesusest Kristusest. Niisiis armastus *versus* vägivald!

Ja siit me näeme, kui oluline on kirikuloos tegelikult olnud märterlus ja kui palju on see tegelikult kaasa aidanud tänapäevaste demokraatlike põhimõtete kujunemisele. Inimene, kes annab oma elu armastuse nimel, muudab paljude mõtteviisi ja ka nemad hakkavad armastama.

Siiski on märterlusel üks tunnus, mida tuleb kindlasti arvestada. Nimelt ei saa märterlust ette planeerida. Kui hakata usukuulutust asetama sõltuvusse selle eest surnud inimeste hulgaga, siis tekib arvatavasti samasugune efekt nagu enesetapuründajate: see ei külva mitte armastust, vaid pigem kohkumust ja võib-olla ka vägivalda.

Kristlikku märtrit juhivad Püha Vaim. Püha Vaim annab aga inimesele nii suure usu Jumalasse, et kristlik sõnum surma ületamisest ja igavesest elust muutub inimese jaoks arvatavasti väga reaalseks. Ta ei karda enam surma ja hirm selle ees ei takista tal evangeeliumi kuulutamast. Püha Vaimu aga ei saa ette planeerida. Jh 3:8: „Tuul puhub, kuhu ta tahab, ja sa kuuled ta häält, kuid ei tea, kust ta tuleb ja kuhu läheb. Niisamuti on kõigiga, kes on sündinud Vaimust.“

Püha Vaim annab oma usku kuulutavale inimesele imelisi kingitusi. Kõigepealt annab PV inimesele tarkuse. Lugesdes tervikuna Stefanose kõnet, mida tänases kirjakohtas ei sisaldunud, näeme, kui hästi oli see juutidele esitatud kõne üles ehitatud. See tegi kiire ülevaate Iisraeli ajaloost ja jõudis lõpuks Saalomoni templi ehitamiseni. Siis aga näitas Stefanos, et Jumal on juba prohveti läbi öelnud, et ta ei vaja templit. Tempel aga sümboliseeris juutide jaoks nende vahekorda Jumalaga.

Seega rõhutab Stefanos Jumala vaimset ja nähtamatut olemust, tema toimimist pigem oma Püha Vaimu kui kirjapandud seaduse läbi ja toob juutidele silmade ette nende süü Jeesuse hukkamisel. Niisiis suurepäraselt komponeeritud kõne, mis aga kõlas Stefanose suust spontaanselt ja Vaimust kantuna.

Teiseks annab PV märtrile julguse. Stefanos ei kartnud teda ainiti vaatavat ja tema suhtes vaenulikult häälestatud Suurkohut, vaid ütles välja selle, mida tema arvates oli tarvis öelda. Tavaliselt ei hakka inimene sellistel puhkudel oma eluga riskima, kuid Stefanos pidas ainuvõimalikuks välja ütelda kõik oma usust elava Jumala ja Issanda Kristuse kohta, ehkki ta teadis, millega see võib lõppeda.

Ja kolmandaks annab PV märtrile armastuse. See on kristliku märtri kõige tähtsam ja mõjuvam tunnus. Kui Stefanos oli suremas, siis ta laskus põlvili ning hüüdis suure häälega: „Issand, ära pane seda neile patuks!“ Oma vaenlaste eest palvetada suudab ainult see, kelles elab taevalik armastus. See nakkab kõrvaltvaatajaid ja paneb nad oma senistes veendumustes kahtlema. Eks näinud ju Stefanose hukkamist pealt Saulus, kellest tõusis hiljem suurim apostel, kes pühendas oma elu samasuguse tõe kuulutamisele nagu seda oli teinud Stefanos.

Tõsi, Paulus ei pöördunud Stefanose märtsrisurma ajal, vaid ülestõusnud Jeesuse ilmumisel Damaskuse teel. Kuid ehk andis Stefanose surm juba siis noorele Saulusele tublisti mõtlemisainet ja hilisem pöördumine oli seetõttu lihtsam? Nõnda kandis Stefanose märtritegu võimsat vilja, ulatudes Pauluse kaudu meieni.

Täna sel teisel jõulupühal aga meenutame lõpuks, et kõik need vägevad teod, mida inimesed Püha Vaimu ajal teevad, on võimalikuks saanud tänu ühe väikese lapse sünnile Petlemma linnas. Jeesus polnud küll inimlik märter, sest ta suri inimkonna lunastamise nimel. Kuid ta tõi maa peale taevase armastuse ja andis igale inimesele võimaluse sellest osa saada.

Aamen.